

Проф. д-р Александър Тасев

70 ГОДИНИ ИНСТИТУТ ЗА ИКОНОМИЧЕСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ ПРИ БЪЛГАРСКАТА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ*

Тази годишнина съвпада с големия юбилей на Българската академия на науките – 150 години национален духовен център, който се създава с основаването на Българското книжовно дружество през 1869 г. Заедно с признаването една година по-късно на Българската екзархия те са достоен завършек на националното духовно възраждане, започнато от Паисий Хилендарски. Първият председател на Българското книжовно дружество проф. Марин Дринов и неговите членове, изтъкнати български възрожденци като Драган Цанков и много други, са участници в Първото Велико народно събрание в Търново и в написването на първата българска конституция, с която България се утвърждава на политическата карта на Европа. Не бива да забравяме, че както духовното израстване и консолидиране на един народ го превръща в нация със собствена държавност, така и погубването на духовните постижения на една нация води до изчезването ѝ от политическата карта на света. В оставащите месеци до официалното честване на празника ние, които работим и сме свързани с Българската академия на науките, трябва да съумеем да припомним и да убедим българското общество, че това е изключително значим празник на цялата нация, а не само на хората, които работят в Академията.

Един национален, духовен и научен център, каквато е Българската академия на науките, е изпълнен с многообразие от духовни ценности и знания, които се материализират чрез нейните институти. Икономическият институт, създаден през 1949 г., е един от първите институти и е продължител на традициите на основаното през 1929 г. Дружество на икономистите-академици. Негов пръв директор е акад. Иван Стефанов. Директори са били също акад. Жак Натан, акад. Евгени Каменов, чл.-кор. Тодор Владигеров, чл.-кор. Кръстьо Добрев, проф. Кирил Киряков, проф. Александър Димитров, проф. Гарабед Минасян и проф. Митко Димитров. В Института са работили редица изтъкнати учени-икономисти като акад. Евгени Матеев, проф. Асен Чакалов, проф. Петър Шапкарев, проф. Добри Брадистилов и много други.

Научноизследователската проблематика и организационната структура на Института са се променяли във времето съобразно потребностите на развитието на науката и обществено-стопанската практика. През всичките години от създаването си – както преди 1989 г., така и след това, Институтът е отстоявал свои виждания, които са били плод на обективна оценка на икономическите процеси в България и невинаги са съвпадали с възгледите на управляващите.

През последните десетилетия дейността на Института за икономически изследвания при БАН е подчинена на мисията *да подпомага икономическото*

---

* Приветствено слово на проф. Александър Тасев – директор на Института за икономически изследвания при БАН.

развитие и успешната интеграция на България в ЕС чрез научни изследвания, оценки и предложения за икономическата политика на държавата, както и чрез обучение на учени и специалисти, които да получат висока квалификация и международно признание.

През последните управленски мандати Институтът има следните по-важни постижения:

- През 2009 г. БАН и нейните институти бяха оценени от международна експертна комисия на Европейската научна фондация (ESF) и Европейската федерация на академите на науките (ALLEA). Институтът получи много добра оценка (ВАА) за цялостната си дейност, която беше сред най-високите в областта на обществените науки. Особено значима е оценката А, получена за перспективите относно бъдещото развитие на Института. Това позволява той да се развива като националноотговорна и независима институция, даваща компетентни експертни оценки и препоръки за икономическото развитие на страната.

Съгласно Доклада на постоянно действащата експертната комисия на МОН за наблюдение, оценка и анализ на научноизследователската дейност, осъществявана от научните организации и висшите училища за 2016 г., Институтът за икономически изследвания е класиран, заедно с още 6 института на Българската академия на науките, на първо място в група 1 – елит. В националната класация на научните организации и факултети на висшите училища в научна област „Икономически науки (включително науки за бизнеса)“ е единственият на първо място в група 1.

- През последните години според класацията на RePEc за публикации и цитирания Институтът е сред първите 10% от водещите институти в света, регистрирани в международната база данни. По тази класация Институтът за икономически изследвания при БАН заема водещо място в България. Около половината от първите 25% цитирани автори от България в RePEc са от Института за икономически изследвания.

- Постигна се по-тясно обвързване на темите на научноизследователските проекти с приоритетите на страната и на икономическата наука. Осъществени са национално значими проекти, организирани от Института и изпълнени с участието на представители и на други институции.

След като през 2005 г. беше издадена първата съвременна „Икономическа енциклопедия“, през следващите години бяха завършени два доклада по поръчка на президента на Републиката: „Стратегия за ускорено икономическо развитие на България“ (2007 г.) и „Световната финансово-икономическа криза и България“ (2009 г.).

През 2014 г. са изпълнени проекти, поръчани от Министерския съвет, отнасящи се до проблемите на деиндустриализацията и реиндустриализацията и до задлъжнялостта на фирмите в България.

В края на 2015 г. беше приключен възложеният на БАН от заместник министър-председателя и министър на труда и социалната политика на Бъл-

гария доклад на тема „Цели, приоритети и политики за изпълнение на стратегията за демографско развитие на Р България“.

През 2017 и 2018 г. Институтът участва в разработката на възложения на БАН от правителството проект „Мерки за преодоляване на демографската криза в Р България“.

В Решение на МС от 15.12.2016 г. е поставен въпросът какви са възможностите за реализация на активите на АЕЦ „Белене“. Отговорът на този въпрос изисква комплексна оценка на редица фактори, от които зависи електропотреблението и електропроизводството. Във връзка с това на 30.01.2017 г. беше подписан договор между „Български Енергиен Холдинг“ ЕАД и БАН за разработване на Национална стратегия в областта на енергетиката с фокус върху електроенергетиката и с визия до 2050 г. Възложеният от правителството проект е най-мощният в периода след 1989 г. и беше изпълнен успешно. В него участваха над 50 учени и експерти. Над 80% от дейността по проекта са изпълнени от БАН с участието на следните институти:

Водещ институт – Институт за икономически изследвания

Участващи институти:

Национален институт по метеорология и хидрология;

Институт по електрохимия и енергийни системи;

Институт за изследване на населението и човека;

Централна лаборатория по слънчева енергия и нови енергийни източници;

Институт по металознание, съоръжения и технологии;

Институт по инженерна химия.

От 2012 г. се възстанови традиционният годишен доклад на Института „Икономическо развитие и политики в България“, който се представя всяка пролет на българската общественост чрез БТА. Трябва да се гордеем, че сме единствената институция в България, която прави цялостен анализ на икономиката на страната за всяка изминала година и изготвя тригодишна прогноза за развитието ѝ. В този доклад Институтът отново продължава да спазва своите изисквания за обективност и полезност към българското общество. Макар че това невинаги се харесва на управляващите, обективността и полезността към обществото са част от духовните ценности на Българската академия на науките и аз съм убеден, че ние ще ги отстояваме и за в бъдеще.

Представянето на резултатите от нашите научно-приложни проекти с обществена значимост предизвиква все по-засилен интерес и се отразява широко от електронните и печатните медии.

В Института са работили и продължават да работят колеги, които със своя експертен потенциал са били в управлението на държавата на най-високо ниво. Искам да подчертая, че дори и без да се връщам назад, към днешна дата Институтът се ползва от големия експертен опит на хора, които са съчетали науката и практиката, заемайки длъжностите вицепремиери на България, министри, зам.-министри и депутати.

Научни работници от Института са представители на БАН в Националния съвет към министъра на икономиката, Консултативния съвет към министъра на регионалното развитие, Комитета за наблюдение на програмата за сътрудничество ИНТЕРЕК Гърция – България 2014-2020 г., Междуведомствената работна група по демографските въпроси на Министерството на труда и социалната политика, Междуведомствената работна група по картиране и оценка на екосистемните услуги към МОСВ и др.

В началото на 2019 г. с Решение на Министерския съвет Институтът за икономически изследвания при БАН е определен за партньор на Глобалния партньорски център на инициативата „16 + 1”.

Не на последно място, трябва да отбележа и програмите за обучение на магистри и докторанти. Институтът постигна голям успех в дългогодишните съвместни магистърски програми (продължили повече от 10 години) с висшите училища като ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“ и Тракийския университет в Стара Загора, които приключиха в предходните няколко години.

Институтът поддържа и продължава да има акредитация за 7 докторски програми.

По отношение на издателската си дейност със своите 2 специализирани списания Институтът заема водеща позиция сред икономическите издания в България.

Сп. *„Икономически изследвания”* е единствено в страната списание с импакт ранг в областта на икономиката – SJR рейтинг на SCOPUS. Списанието е международно и се публикува на английски език.

Другото списание – *„Икономическа мисъл”*, е наследник на сп. „Стопанска мисъл”, основано през 1929 г. като научен орган на Дружеството на българските икономисти-академици, и е най-старото икономическо списание в България. От 2018 г. списанието е индексирено в ERIH PLUS.

През последните години много силно се активизира международната дейност на Института, в резултат от което са сключени множество договори за съвместно научноизследователско сътрудничество със съответните институти от национални академии и висши учебни заведения в Полша, Румъния, Словакия, Украйна, Македония, Сърбия, Италия, Р Корея, Виетнам, Китай и др.

Още много може да се говори за дейността и постиженията на Института за икономически изследвания при БАН, но и казаното накратко дотук е достатъчно, за да се представят неговите възможности и да се разбере огромната му полезност за българското общество. Институтът е удостоен с държавни и обществени отличия и награди, а негови членове са награждавани за активна творческа дейност и за постижения в науката с ордени „Стара планина”, „Св. св. Кирил и Методий”, Почетен знак на БАН „Проф. Марин Дринов” на лента и др. Всички тези постижения биха били невъзможни без човешкия фактор, без различните поколения, които са работили и работят в Института от неговото създаване до ден днешен.

70 години Институт за икономически изследвания при Българската академия на науките

Искам да изкажа дълбокото си уважение и благодарност към нашите учители и по-възрастни колеги за създадените научни традиции в този институт и за утвърдените изисквания за обективност към анализа и резултатите на нашите изследвания. Надявам се, че нашето поколение ще предаде щафетата към следващото, което също като нас ще бъде продължител на изградените научни традиции.

Благодаря на всички колеги, бивши и сегашни, за техните усилия, старание и всеотдайност за изграждането на големия обществен авторитет на Института за икономически изследвания. Гордея се с всички млади хора, които израснаха като личности в Института и достойно заемат мястото си като научни работници и преподаватели.

В деня на 70-годишния юбилей на нашия институт поднасям най-искрени и сърдечни благопожелания към всички учени и служители. Пожелавам да сме живи и здрави, да продължим традициите, заложи в дейността и развитието на Института, и да съхраним духовните ценности, завещани ни от нашите предци, основали преди 150 години българския национален духовен център, от който сме малка, но стойностна част.